

Bomen planten tegen droogte

‘Het is beschamend hoe weinig wij in de BD aan agroforestry hebben gedaan de laatste decennia’, zegt Martin von Mackensen in het *Weekly Journal* van het Goetheanum van 2 september 2022. Martin is boer en docent op Dottenfelderhof, een groot gemengd biodynamisch bedrijf met een BD-opleiding bij Frankfurt.

“Hier was het gras deze zomer net zo bruin en dor als overal. Toch hebben wij nog geluk gehad: de eerste snee gras in het voorjaar leverde zoveel hooi op, dat we daarmee de winter wel door zullen komen. Bovendien hebben we van het vorige, natte jaar nog wat hooi over. Als boer kijk je natuurlijk vooruit. Ik zie aankomen dat we ons moeten voorbereiden op jaren met extreme droogte. Daarom is het voor ons belangrijk om zeker tachtig procent binnen te halen met de eerste grassnede, nog voor we last krijgen van droogte.”

“Het weer verschilt van plaats tot plaats, maar het is wel duidelijk dat we deze zomer in heel Europa te weinig water hadden en te hoge temperaturen. De afgelopen jaren zien we een sterke afwisseling van droogte en hevige regenval. Zo zien ook de scenario’s eruit die klimaatonderzoekers ons voorhouden: de extremen nemen toe. Maandenlang is er geen regen en dan is het lange tijd nat of koel. Deze pendelbeweging vinden we niet alleen in de natuur, maar ook in onze cultuur. We raken het midden kwijt, als we dat middegebied niet zelf bewerkstelligen.”

“Het wordt mij steeds duidelijker dat er een samenhang bestaat tussen de drie ‘waterwerelden’: de regen boven de aarde, de rivieren op de aarde en het grondwater in de aarde. Op onze boerderij hebben we een riviertje: de Nidda. Daar zie je de wisselwerking tussen het grondwater en de rivier. In de landbouw is het van belang, dat we het water vasthouden in het landschap. Het is zaak om de waterstromen in en boven de grond beter te leren kennen. Water is de drager van het leven, het is een elixer dat veel mogelijk maakt. Monniken gingen naar plaatsen waar het dor en droog was en brachten daar water. In het midden van de kloostertuin stond

‘Bomen op de akkers planten betekent dat we een langzamer levensritme toevoegen aan onze één- of tweejarige teelten’

de fontein waaruit altijd water stroomde, een machtig beeld.”

“In de biodynamische landbouw hebben we het vaak over de bodemvruchtbaarheid en we weten daar ook veel van, maar we kunnen die alleen behouden en verbeteren als we goed met de waterkringlopen kunnen omgaan. We zullen een landbouw moeten ontwikkelen die daar nog meer rekening mee houdt. Als biodynamische boeren zijn we nog niet zo ver als we zouden kunnen zijn. Hoe kunnen we de verdamping verminderen, hoe kunnen we op een efficiënte manier ondergronds irrigeren?”

“Ook de veredeling speelt een grote rol in de weerbaarheid van de gewassen. We mogen trots zijn op onze graanrassen. Gangbare boeren vragen of zij ook onze rassen kunnen verbouwen. Ze verbazen zich erover dat onze tarwe ook bij hoge luchtvochtigheid zo weinig schimmelziektes laten zien. ‘Jullie spuiten niet en toch ziet jullie tarwe er veel beter uit dan de onze!’ Wij hebben een andere benadering: wij beschouwen de veredeling als deel van de teelt en creëren rassen die aan de locatie aangepast zijn. Dat maakt de planten beter bestand tegen weersinvloeden.”

“In tijden van crisis wordt de opbrengst meestal niet beperkt door een gebrek aan kunstmest, maar door een tekort aan water of humus. We lossen dat niet op met een kleine aanpassing van de vruchtwisseling, maar met iets totaal nieuws, of eigenlijk iets heel ouds: agroforestry, bomen planten op

onze akkers! Het is beschamend hoe weinig wij daar in de BD aan hebben gedaan de laatste decennia. Er zijn prachtige voorbeelden van bomen op akkers in het zuiden van Frankrijk. Naast de productie van noten, fruit en hout dragen ze bij aan de humusvorming. De boomwortels brengen koolzuurgas in de diepere bodemlagen. Met deze beplanting brengen we de regen in het landschap! De fraaie vertelling van Jean Giono over ‘de man die bomen plantte’, de schaapherder Elzéard Bouffier, die in Zuid-Frankrijk hele stukken land beplante waardoor de regen terugkwam, is meer dan een verhaaltje. Bomen op de akkers planten betekent ook dat we een langzamer levensritme van zo’n vijftig jaar toevoegen aan onze één- of tweejarige teelten. Zo’n vertraging brengt de ritmes van de bovenplaneten in ons bedrijf.”

“Iets soortgelijks geldt voor het water. De stromingen in en boven de grond zijn als de grote en kleine wijzer van de klok: twee leeftempo’s! We moeten in grotere dimensies leren denken. Het water in de Rijn heeft maar twee dagen nodig om van Bazel naar Frankfurt te komen. Al die grondwaterstromingen die in de Rijn uitstromen, 90% van het Rijnwater, hebben een heel andere tijdsmaat. Zo spoort de klimaatverandering ons niet alleen aan om in ruimtelijke zin in grotere samenhangen te denken en te werken, maar ook in de tijd.”

Tekst: Dit interview, geschreven door Wolfgang Held, verscheen in *Goetheanum Weekly Newsletter* (2-9-2022) met als titel *Elixer of Possibilities*. Zie dasgoetheanum.com. Pieter Geluk heeft de tekst vertaald en samengevat.

De man die bomen plantte

De man die bomen plantte vertelt het mythische verhaal van Elzéard Bouffier die in een verlaten streek in de Haute Provence z’n leven wijdt aan het hoeden van schapen en het planten van bomen. Helemaal alleen, in stilte en met grote toewijding. Het verhaal heeft mij 25 jaar geleden diep geraakt en inspireert me nog steeds, ook al is het fictie. Het toont hoe een kleine, volgehouden, onbaatzuchtige en consequente actie van slechts één man kan bijdragen aan een groeiende, nieuwe ontwikkeling. De man plant doorheen tientallen jaren (tussen 1913 en 1947) tienduizenden zaadjes van allerlei inheemse bomen in een uitgestrekt gebied rondom zijn huisje. Het resultaat ervan is dat de kale, dorre streek opnieuw tot leven komt. Uiteindelijk wordt zijn werk opgemerkt en beschermd door de overheid. Het is in zekere zin het verhaal van elke biologische boer, die in volgehouden stilte werkt aan duurzaamheid en respect; tegen de stroom in en vaak met nog te weinig erkenning, maar met een diepe voldoening.

Geert Iserbyt, Landwijzer

